

Zitting 1979-1980

16 046

Instelling van een raad voor het emancipatiebeleid (Wet op de Emancipatieraad)

Nr. 7

MEMORIE VAN ANTWOORD

Ontvangen 24 juni 1980

Algemeen

Het is verheugend te kunnen constateren, dat bijna alle fracties hebben blijk gegeven, dat zij in het algemeen met het wetsontwerp konden instemmen.

De leden van de C.D.A.-fractie stelden in dit verband onder meer dat de voorbereidende arbeid, in de loop der jaren door de Emancipatiecommissie verricht, van grote betekenis is geweest voor het instellen van een permanent adviesorgaan van de overheid. Zij zagen het Advies Emancipatieraad als de neerslag van de ervaringen door de commissie tijdens haar functioneren opgedaan en zij hadden met instemming geconstateerd dat dit advies als leidraad voor de structuur en het functioneren van de Emancipatieraad was genomen. De leden van de C.D.A.-fractie verwachtten dat de Emancipatieraad in zijn taakvervulling even actief en vruchtbaar zal blijken te zijn als zijn voorganger en dat hij zal kunnen rekenen op een royale medewerking van de overheid op het terrein waarop de raad werkzaam zal zijn.

De leden van de fractie van D'66 beklemtoonden dat de Emancipatieraad, naast de door de Regering genoemde punten, ook moet signaleren waar de verschillen zitten in de formulering en uitvoering van het beleid. Zij achtten het van belang dat de raad ook zou adviseren over bij voorbeeld de (anti-)emancipatorische effecten van toekomstige bezuinigingsmaatregelen binnen de overheid of bepaalde maatregelen op de arbeidsmarkt; op dit laatste wordt hierna nog ingegaan.

Het lid van de fractie van DS'70 achtte de instelling van een Emancipatieraad zeer waardevol, zeker aangezien een niet-ambtelijke inbreng bij het emancipatiebeleid een betere aansluiting bij maatschappelijke opvattingen en gebeurtenissen kan bewerkstelligen. Hij voegde daaraan toe dat de emancipatie nog in volle gang is en dat er na de Emancipatiecommissie dan ook zeker behoefte is aan de instelling van de Emancipatieraad.

Verscheidene fracties plaatsten bij hun instemming de kanttekening, dat zij het moment van indiening van het wetsontwerp te laat vonden. De leden van de fractie van de P.v.d.A. betreurden het dat het wetsontwerp niet op een zodanig tijdstip aan de Tweede Kamer is aangeboden, dat het nieuw in te

stellen adviesorgaan onmiddellijk na het beëindigen door de Emancipatiekommissie van haar adviserende taak deze had kunnen overnemen. De leden van de fractie van de V.V.D. merkten op, dat het wetsontwerp lang op zich had laten wachten en dat zij met bezorgdheid de ontwikkelingen binnen de Emancipatiekommissie hadden gadeslagen. Genoemde leden betreurden het, dat het niet mogelijk was dit wetsontwerp tot wet te verheffen voordat de termijn met betrekking tot de instelling van de Emancipatiekommissie was verlopen. De getroffen overgangsregeling zagen deze leden als een noodoplossing en zij moesten dan ook tot hun spijt constateren dat in de advisering over het emancipatiebeleid een duidelijke vertraging zal optreden. Ook de leden van de fractie van D'66 betreurden het ten zeerste dat het wetsontwerp zo laat is ingediend, te meer daar sinds augustus 1979 een duidelijk gat is gevallen in de advisering, zo stelden deze leden.

Zodra het Advies Emancipatieraad, nu ruim een jaar geleden, door de Emancipatiekommissie werd uitgebracht, is het wetsontwerp onder grote tijdsdruk met voorrang voorbereid. Dat het moment van indiening bij de Tweede Kamer desondanks negen maanden later viel, vindt zijn oorzaak in de zorgvuldige wijze, waarop bij de opstelling van het wetsontwerp te werk is gegaan. Op grond van het gegeven, dat het emancipatiebeleid tevens facetbeleid is van alle kabinetsleden, lag een gedegen interdepartementale voorbereiding immers in de rede. Door de allerwege betoonde bereidheid zich met voorrang voor de werkzaamheden, verbonden aan de opstelling van het wetsontwerp, in te zetten, kon worden bereikt, dat het ontwerp binnen zes maanden aan de Raad van State ter hand kon worden gesteld.

De leden van de fracties van de P.v.d.A. en van D'66 drongen, in het licht van hun boven gereleveerde opmerkingen, aan op een zo spoedig mogelijke behandeling van het wetsontwerp.

Door het moment van indiening van deze memorie, en doordat in de bij deze memorie behorende nota van wijzigingen is tegemoetgekomen aan de allerwege geuite bezwaren tegen de tekst van het eerste lid van artikel 3, mag er thans van worden uitgegaan dat een spoedige behandeling tot de mogelijkheden behoort.

De leden van de fractie van de P.v.d.A. lieten hun concrete opmerkingen over het functioneren van het adviesorgaan voorafgaan door een weergave van hun opvatting over de plaats van het emancipatiebeleid binnen het totale regeringsbeleid. Zij meenden dat alle bewindslieden besef zullen moeten dragen van de emancipatie-ontwikkelingen en de daaruit voortvloeiende maatschappelijke veranderingen. Op basis van de door de bewindslieden uitgebrachte rapportages, zou de coördinerend bewindsvrouw in staat moeten zijn voortgangsccontrole uit te oefenen en sturend en stimulerend op te treden, zo meenden deze leden.

De in dit verband gebezigde term «voortgangsccontrole» lijkt niet geheel in overeenstemming met de algemene opvatting van de Regering over de taak van een coördinerend bewindspersoon, zoals uiteengezet in de brief van de Minister-President aan de Voorzitter van de Tweede Kamer dd. 22 december 1978 over de positie van de Minister-President in verband met diens lidmaatschap van de Europese Raad (zitting 1978-1979, 15 424, nr. 1, blz. 2). De individuele ministeriële verantwoordelijkheid van de ressortministers voor hun eigen beleidsterrein wordt niet door de coördinerend bewindspersoon overgenomen. Wel is het zo dat de ressortministers op beleidsterreinen waarvoor een coördinerend bewindspersoon is aangewezen, geen beslissingen kunnen nemen zonder overleg met andere bewindspersonen respectievelijk buiten de Ministerraad om.

Intern heeft de coördinerend bewindspersoon wel een sturende en stimulerende taak op grond van haar/zijn verantwoordelijkheid voor de interdepartementale beleidsvoorbereiding. Extern – met name gezien de controleerende functie van het parlement – zijn, daar waar men zou menen dat de coördinatie gefaald heeft, in laatste instantie de Minister-President en de betrokken minister(s) aansprakelijk. Het externe aspect in de rol van de coördi-

nerend bewindspersoon ligt in hoofdzaak in de presentatie van de resultaten van het interministeriële besluitvormingsproces. Het is wellicht hier relevant te vermelden dat ik in deze hoedanigheid binnenkort de Kamer een verslag zal aanbieden over het emancipatiebeleid in de periode van januari 1978 tot en met april 1980.

Juist de in ons land bestaande verhoudingen op het vlak van de ministeriële taakverdeling en coördinatie, alsmede het besef dat het emancipatievraagstuk vraagt om integratie in alle onderdelen van het overheidsbeleid, zijn voor de Regering aanleiding geweest de in artikel 3, eerste lid, gegeven verplichting tot het vragen van advies aan de Emancipatieraad niet alleen neer te leggen bij de coördinerend bewindspersoon maar bij alle ministers. De taakopdracht van de Emancipatieraad zoals in het wetsontwerp aangegeven sluit dan ook goed aan bij de mogelijkheden om het emancipatiebeleid als facetbeleid in ons staatsbestel gestalte te geven. A fortiori geldt dit wanneer men de in de nota van wijzigingen vermelde verruiming van de omschrijving van deze verplichting tot het vragen van advies mede in beschouwing neemt.

Wenselijkheid adviesorgaan

De leden van de P.v.d.A.-fractie hadden zich afgevraagd of er behoefte bestaat aan nog een extern adviesorgaan van de Regering, zulks in het licht van de kritiek, die door de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid is geuit in zijn rapport «Externe adviesorganen van de Centrale Overheid». Praktische overwegingen hadden hen echter doen besluiten dit wetsontwerp te volgen en het algemene probleem van het groeiend aantal adviesraden en hun plaats in ons staatsbestel te zijner tijd ten principale aan de orde te stellen.

Zoals ook uit de memorie van toelichting blijkt, heeft de Regering bewust stilgestaan bij dit dilemma. Uit de uitvoerige beschouwing die hieraan is gewijd, moge blijken dat voornamelijk principiële redenen ertoe geleid hebben dat besloten is tot instelling van het extern adviescollege, als door het wetsontwerp wordt beoogd.

De leden van de V.V.D.-fractie vroegen de Regering na te denken over de door deze leden in het verslag aan de orde gestelde problematiek. Zij doelden daarbij op de vraag of de Emancipatieraad wel het platform kan worden voor de door deze leden noodzakelijk geachte bredere maatschappelijke discussie over emancipatie en de daarmee samenhangende maatschappelijke verandering. Deze leden wezen in dit verband op het beperkte aantal leden van de Emancipatieraad, op de wenselijkheid dat het emancipatiebeleid door meer maatschappelijke groeperingen en organisaties wordt gedragen dan alleen door vrouwenorganisaties en -bewegingen, en op de kracht die van de nieuwe raad kan uitgaan om het emancipatiebeleid als stimuleringsbeleid inhoud en gestalte te geven.

De Regering heeft bij de voorbereiding van dit wetsontwerp uiteraard reeds haar gedachten laten gaan over de functie van het in te stellen adviescollege in het geheel van maatschappelijke meningsvorming en besluitvorming op het emancipatieterrein.

Zoals in de memorie van toelichting is uiteengezet beoogt de Regering met het instellen van de Emancipatieraad in de eerste plaats zich te voorzien van de toestroom van emancipatiegerichte adviezen op alle onderdelen van het regeringsbeleid. De behoefte aan adviezen van een kwalitatief hoog niveau wordt onderstreept door het gegeven dat emancipatie als expliciet voorwerp van overheidsbeleid nog maar enkele jaren oud is. In de visie van de Regering zal het niet de primaire functie van de Emancipatieraad moeten zijn om een platform te bieden voor de algemene discussie over emancipatie. In het afgelopen decennium heeft naar de indruk van de Regering de emancipatiediscussie zich aanzienlijk verbreed. Het is thans zeker niet meer

zo dat alleen vrouwenorganisaties en vrouwenbewegingen zich ermee bezighouden. Mede door de activiteiten van de Emancipatiekommissie is de emancipatie óók een zaak van politiek en beleid geworden.

Ook velerlei andere maatschappelijke groeperingen en organisaties zijn actief geworden in het doordenken van emancipatie-aspecten binnen het eigen werkterrein en in het formuleren van voorstellen voor het wegnemen van daarbij gebleken knelpunten in de organisatie van het maatschappelijk leven.

Het bovenstaande wil niet de indruk wekken dat de Regering van mening zou zijn dat er in dit opzicht niets meer te wensen zou overblijven. Het emancipatiebeleid van de overheid blijft daarom mede gericht op het ondersteunen en stimuleren van het emancipatieproces in de samenleving. In het bijzonder kan in verband met de door de leden van de V.V.D.-fractie opgeworpen vragen worden gedacht aan de Proefprojecten Emancipatiewerkers, voor zover aangehaakt aan algemeen-maatschappelijke organisaties en instellingen en aan de ontwikkeling van de provinciale vrouwenemancipatiebureaus waarbij mede dwarsverbindingen tussen de vrouwenbeweging en maatschappelijke instituties worden gelegd.

Het op gang komen van deze onderdelen van het regeringsemancipatiebeleid geeft aan dat het niet meer noodzakelijk is de mobilisatie- en legitimeringsfunctie te concentreren bij het regeringsadviescollege voor het emancipatiebeleid, zoals in de periode 1974-1977 het geval is geweest.

Dit neemt overigens niet weg dat, zoals ook in de memorie van toelichting is uiteengezet, de Regering het van groot belang acht dat de Emancipatieraad de in maatschappelijke organisaties ontwikkelde ideeën en wensen bij de voorbereiding van zijn adviezen betreft. Bovendien zal het adviesorgaan door middel van de publikatie van zijn adviezen op zijn beurt weer aan de openbare meningsvorming bijdragen. Ten slotte hecht de Regering eraan hier nadrukkelijk naar voren te brengen dat naar haar oordeel de platformfunctie met betrekking tot hetgeen in de maatschappij leeft in optima forma in de volksvertegenwoordiging gestalte kan krijgen. Daar immers wordt getoetst hoe op allerlei deelterreinen de emancipatie-invalshoek recht wordt respectievelijk kan worden gedaan, met andere woorden hoe emancipatie tegenover andere doeleinden van overheidsbeleid respectievelijk andere maatschappelijke belangen wordt afgewogen.

Het lid van de G.P.V.-fractie is niet overtuigd geraakt van de noodzaak tot instelling van een Emancipatieraad, zulks in samenhang met zijn substantiële bezwaren tegen de doelstellingen van het regeringsemancipatiebeleid zelve. Ook was hij bevreesd dat de jaarlijkse kosten van de raad en zijn bureau een onevenredig beslag op de financiële middelen van de overheid zouden leggen.

Voorts wierp het lid van deze fractie de vraag op of het advies van de Emancipatiekommissie niet kan worden opgevat als een pleidooi voor een adviesorgaan dat zal gaan fungeren als door de overheid in stand gehouden actiegroep. Indien deze opvatting – al dan niet in afgezwakte vorm – door de Regering zou zijn overgenomen zou het naar het oordeel van het lid van voornoemde fractie juist zijn over te gaan tot instelling van een particulier adviesorgaan in plaats van een adviesorgaan ex artikel 87 van de Grondwet.

De Regering is vanzelfsprekend teleurgesteld dat het wetsontwerp en de memorie van toelichting het lid van deze fractie niet hebben overtuigd van de wenselijkheid van de instelling van een permanent regeringsadviesorgaan op het terrein van het emancipatiebeleid. De nauwe band die dit lid ontwaart tussen doeleinden van het regeringsbeleid en de taak van de externe advisering lijkt echter voor betwisting vatbaar. De Regering verwacht van het adviesorgaan uiteraard niet dat het zich bij voorbaat uitsluitend beweegt binnen de grenzen van de hoofddoelstellingen van het regeringsemancipatiebeleid zoals deze op dit moment in diverse beleidsstukken zijn vastgelegd.

In dit licht kan dan ook de opmerking, die de leden van de fractie van D'66 in het hoofdstuk Algemeen maakten, dat de raad ook zou moeten kunnen adviseren over bij voorbeeld de (anti-)emancipatorische effecten van bezuinigingsmaatregelen binnen de overheid of bepaalde maatregelen op de arbeidsmarkt, worden onderschreven.

Wat betreft de door het lid van deze fractie uitgesproken vrees voor een onevenredig beslag op de overheidsmiddelen kan het antwoord een ware geruststelling inhouden. Voor de externe advisering betreffende de emancipatie van vrouwen – met daarbij betrokken de gevolgen daarvan voor de positie van mannen en voor de samenleving als geheel – is uitgedrukt in cijfers van 1980 in het eerste jaar van haar functioneren f 1,65 mln. uitgetrokken. Gegeven de bedragen die voor andere adviescolleges zijn gevoteerd en gezien in verhouding tot het totale overheidsbudget kan zeker niet van een buitensporige besteding worden gesproken.

Zoals uit bovenstaande opmerkingen kan worden afgeleid beoogt de Regering met de instelling van de Emancipatieraad zeker niet het in stand houden van een actiegroep, laat staan een die geen rekening zou houden met andere belangen. De Regering kan ook in het advies van de Emancipatiekommissie op dit punt geen aanknopingspunten vinden voor de door het lid van de G.P.V.-fractie aan haar toegedichte opvatting. Een belangrijk onderdeel van het emancipatiebeleid – dus ook van de advisering daarover – is immers het ontwikkelen van voorstellen hoe de emancipatiegedachte op allerlei terreinen van het overheidshandelen kan worden geïntegreerd.

Het ontwikkelen van dergelijke adviezen kan nooit op zinvolle wijze geschieden als geen rekening wordt gehouden met op die terreinen gegroeide tradities en andere vigerende belangen. Een en ander houdt uiteraard niet in dat van het emancipatie-adviesorgaan verwacht wordt dat het op de stoel van Regering en parlement plaats neemt en in concreto over de bedoelde keuzes en afwegingen gaat adviseren. Eerder is het zo dat van het regeringsadviesorgaan voor het emancipatiebeleid verwacht mag worden dat het emancipatiedenken in de samenleving vertaalt naar concrete en realiseerbare beleidsplannen die, afhankelijk van de afwegingen die vervolgens op kabinetsniveau plaatsvinden, in meer of mindere mate ook metterdaad gerealiseerd worden.

Ten slotte vroeg het lid van bovengenoemde fractie aan welke mogelijkheden de Regering denkt als zij in de memorie van toelichting de mogelijkheid oppert dat in de toekomst de doeleinden van het emancipatiebeleid verder gaan reiken.

Hierbij kan onder meer worden gedacht aan hetgeen in het hoofdstuk over arbeid en inkomen van de regeringsnota over het emancipatiebeleid in 1977 is gesteld, namelijk dat vooralsnog in dit onderdeel van het beleid de vergroting van de individuele rolkeuzevrijheid voorop staat, maar dat op een wat langere termijn behoefte bestaat aan een samenhangend beeld van te maken collectieve keuzes met betrekking tot de verdeling en de organisatie van betaalde en onbetaalde arbeid over mannen en vrouwen.

Ook kan worden gedacht aan het vertalen van de algemene emancipatie-doelstellingen naar die beleidsterreinen toe, waarop tot nu toe relatief gesproken, nog weinig aan de beleidsontwikkeling vanuit de emancipatie-invalshoek is gedaan.

Aard en taak van het adviesorgaan

De leden van de fracties van het C.D.A. en van de V.V.D. hebben in het wetsontwerp en in de memorie van toelichting tevergeefs gezocht naar een paragraaf over het budget van de Emancipatieraad. Laatstgenoemde leden vroegen of de Emancipatieraad een eigen budget zal krijgen, hoe dit zal zijn samengesteld en of uitkeringen zullen plaatsvinden op basis van een jaarlijks in te dienen begroting.

De personele en materiële kosten, verbonden aan het functioneren van de Emancipatieraad, zullen zijn opgenomen in het hoofdstuk CRM van de rijks-

begroting. Voor het eerste jaar van zijn bestaan is daarvoor (in prijzen van 1980) gerekend op een bedrag van f 1,65 mln. In de meerjarenramingen is rekening gehouden met een geleidelijke stijging van dit bedrag, voorlopig tot f 2,95 mln. in het vijfde jaar van het bestaan van de Emancipatieraad, onder meer rekening houdende met de voorziene uitbreiding van het aantal medewerkers van het bureau van de raad van 8 tot 20 formatieplaatsen. Bij de voorbereiding van de jaarlijkse begrotingsvoorstellen van dit departement zal het bureau van de raad eenzelfde rol spelen als overige beleidsonderdelen en diensten die onder CRM ressorteren. Dat wil zeggen dat aan de hand van financiële verslagen en prognoses zal worden nagegaan in hoeverre de in de meerjarenramingen voorziene ontwikkeling van de kosten gehandhaafd kan blijven dan wel een nadere aanpassing behoeft.

De leden van voornoemde fracties vroegen in het bijzonder nog naar de huisvesting van de raad en zijn bureau.

Met de kosten van huisvesting is in de bovenbedoelde meerjarenramingen rekening gehouden. Aangezien de huidige huisvesting van het secretariaat van de Emancipatiecommissie van tijdelijke aard is, heeft de Rijksgebouwendienst de opdracht naar een passend vervangend onderkomen uit te zien. Verwacht mag worden dat een en ander ten tijde van de installatie van de Raad en het in dienst treden van de medewerkers van zijn bureau zijn beslag kan hebben gekregen.

De Regering heeft met instemming kennis genomen van de opmerking van de leden van de fractie van het C.D.A. dat de Emancipatieraad – nu er ook bij de overheid zelf een organisatorische infrastructuur van het emancipatiebeleid is gekomen – meer dan zijn voorganger in staat zal zijn tot een goede dialoog met de overheid te komen. De Regering van haar kant zal alles doen wat in haar vermogen ligt om deze verwachting te helpen realiseren.

De leden van de V.V.D.-fractie stemden in met het samenstellen van de Raad uit onafhankelijke deskundigen, rekening houdende met de verschillende maatschappelijke en geestelijke stromingen. Zij meenden echter dat ook bij de samenstelling van de commissies van de Raad de representativiteit in acht genomen zou moeten worden.

Het lijkt raadzaam de beoordeling van de vraag in welke gevallen zulks wel of niet noodzakelijk is, aan de Raad zelf over te laten. Aangenomen mag worden dat de Raad in dezen een verstandige gedragslijn zal kiezen.

De in dit gedeelte van het voorlopig verslag met name van de zijde van de leden van de fracties van de V.V.D. en van D'66 gemaakte opmerkingen op het stuk van de omschrijving van de verplichting tot het vragen van advies aan de Raad, zullen worden beantwoord onder de artikelsgewijze behandeling en wel ad artikel 3, eerste lid.

Vervolgens gaven de leden van de fractie van D'66 te kennen, dat zij het wenselijk achtten het wetsontwerp zodanig te wijzigen, dat de Regering binnen een bepaalde termijn moet reageren op uitgebrachte adviezen en gehouden is deze reactie openbaar te maken.

Inderdaad is bij de opstelling van het wetsontwerp over een dergelijk voorschrift gediscussieerd; verschillende overwegingen hebben echter ertoe geleid, dat de bezwaren ertegen de doorslag hebben gegeven. Uitgangspunt bij een dergelijke bepaling is uiteraard, dat een voorschrift binnen een bepaalde termijn de mening van de Regering over een uitgebracht advies kenbaar te maken, betrekking heeft op alle uitgebrachte adviezen. Nu zullen er ongetwijfeld adviezen worden uitgebracht waarover de meningsvorming binnen de overheid binnen een maand is uitgekristalliseerd. Maar ook zullen er adviezen zijn waarbij het soms jaren zal duren voordat de overheid een besluit in een moeilijke en principiële problematiek heeft genomen. Niet alleen ten aanzien van deze uitersten, maar ook van de meeste andere adviezen is het moeilijk voorspelbaar hoe lang het telkenmale zal duren voordat een overwogen reactie mogelijk is. Een verplichte reactietermijn schept de

kans dat reacties, die eerder uitgebracht kunnen worden, later dan nodig worden gegeven en dat een reactie inzake een materie, waarin de standpuntbepaling langer moet duren, hetzij overhaast en onvoldragen is, hetzij niet meer bevat dan de mededeling dat de Regering zich nog beraadt.

Dat de Regering gehouden is een reactie op een uitgebracht advies openbaar te maken, is reeds bepaald in de Wet Openbaarheid van Bestuur. Daarnaast schrijft diezelfde wet voor, dat de minister, aan wie de Emancipatieraad een advies heeft uitgebracht, binnen 30 dagen na de ontvangst ervan dat advies openbaar maakt «zo nodig en mogelijk voorzien van een toelichting». Verwacht mag worden dat in gevallen waarin dat mogelijk is, de reactie van de Regering tegelijkertijd openbaar zal worden gemaakt.

De leden van de fractie van D'66 wezen, op grond van hun niet onverdeeld gunstige oordeel over de contacten in het verleden tussen de Emancipatiekommissie en de verschillende groeperingen en bewegingen, de platformgedachte af. Wel drongen zij er bij de Regering op aan, om aan de Emancipatieraad «de boodschap mee te geven» dat contact met en voorlichting aan de verschillende vrouwen- en emancipatiegroeperingen van het hoogste belang is.

Over de platformgedachte, behoeft gezien het eerder in deze memorie gestelde, niet veel meer te worden gezegd. De Regering zal zeker, voor zover het wetsontwerp en de memorie van toelichting daarin nog niet voldoende duidelijk zouden zijn, aan de Emancipatieraad de door deze leden gewenste boodschap meegeven.

Ten slotte merkte het lid van de G.P.V.-fractie op dat het begrip emancipatiedeskundigheid – ondanks de nadere invulling die de Emancipatiekommissie daarvan heeft gegeven – nog wel vragen blijven bestaan. Met name vroeg dit lid of een dergelijke deskundigheid ook kan samengaan met het afwijzen van de door de Regering gegeven formulering van de hoofdlijnen van de emancipatiegedachte. En indien op deze vraag ontkennend geantwoord zou worden, betekent dat dan dat bij de samenstelling van de Raad ingevolge artikel 4 slechts die geestelijke en maatschappelijke stromingen aan bod zouden kunnen komen, die op het terrein van het denken over emancipatie zich op één lijn bevinden met de Regering, zo wilde dit lid ten slotte weten.

De vraag van het lid van de G.P.V.-fractie moet zeer zeker bevestigend worden beantwoord. Bij een ontkennend antwoord zou men zich met recht mogen afvragen waartoe in dat geval een onafhankelijk adviescollege zou dienen te worden ingesteld. De Regering heeft immers niet alleen behoefte aan een adviescollege dat commentaar levert op concrete voorstellen die een uitwerking vormen van de huidige doelstellingen van het emancipatiebeleid, maar evenzeer of misschien wel vooral aan een college van deskundigen dat in staat is bij te dragen aan de verdere ontwikkeling van respectievelijk een kritische bezinning op het emancipatiebegrip in relatie tot het overheidsbeleid. Zoals in de memorie van toelichting is uiteengezet beoogt de Regering een verhoging van de kwaliteit van het regeringsbeleid. Wanneer naast voorstellen van ambtelijke zijde alternatieven van buitenaf worden aangereikt, kan een dialoog ontstaan die aan een doordachte besluitvorming ten goede komt.

Artikelen

Artikel 1

De leden van de P.v.d.A.-fractie vroegen de Regering¹ om een nadere omschrijving van de in dit artikel gehanteerde begripsomschrijving inzake emancipatiebeleid. Met name vroegen deze leden naar de betekenis van de passage «daarbij mede betrokken de gevolgen daarvan voor de positie van mannen en voor de samenleving als geheel». Laatstgenoemde passage werd door het lid van de DS'70-fractie met instemming begroet. Gezien deze ruime definitie van het emancipatiebeleid zou het juist zijn de taakstelling

van de Emancipatieraad uit te breiden met mannen-emancipatie, zo meende dit lid, zodat wijziging van rolpatronen beter binnen het beleid van de Emancipatieraad zouden vallen en een breder maatschappelijk beeld van veranderingen en wensen en hun onderlinge afstemming gegeven zou kunnen worden. Het lid van deze fractie vroeg de Regering hieraan een beschouwing te wijden.

De in artikel 1 onder b gegeven omschrijving van emancipatiebeleid bedoelt het volgende tot uitdrukking te brengen. Het emancipatiebeleid is er primair op gericht in wetgeving en beleid van de overheid een antwoord te geven op de verlangens zoals deze uit het – de laatste jaren sterk geïntensiverde – emancipatieproces van vrouwen naar voren komen: het uitbannen van discriminatie en achterstelling, het verbeteren van de maatschappelijke positie van vrouwen en mogelijk maken dat de beperkingen van de traditionele vrouwenrol verdwijnen. Reeds geruime tijd bestaat een autonoom emancipatieproces, dat wil zeggen voortkomend uit vrouwen zelf. De ontwikkeling van dit proces brengt met zich mee dat individuele situaties van mannen veranderen en dat zich verschuivingen voordoen in maatschappelijke structuren, terwijl in het maatschappelijk denken zij het langzaam meer aandacht aan de eigen verlangens van vrouwen wordt geschonken. Des te sterker komt dit aan de orde wanneer de overheid zich ten doel stelt een gericht beleid ter stimulering van dat proces te voeren als geïntegreerd onderdeel van het algemene regeringsbeleid. Dan zal bij het ontwikkelen van allerlei beleidsvoornemens nagegaan moeten worden hoe een maatregel ter verbetering van de positie van vrouwen in het maatschappelijk leven, bij voorbeeld op de arbeidsmarkt, inwerkt op de positie van mannen en (deels als gevolg daarvan) op de maatschappelijke organisatie als geheel. De verantwoordelijkheid van de overheid voor «het algemeen belang» brengt met zich mee dat het aangeven van de bedoelde consequenties een onmisbaar deel van het emancipatiebeleid – en dus ook van de advisering daarover – vormt.

Een en ander wil echter niet zeggen dat emancipatiebeleid nu op dezelfde wijze de emancipatie van vrouwen als van mannen zou betreffen. In dit verband is van belang dat een groeiend aantal mannen – deels waarschijnlijk als reactie op bewustwordingsprocessen van vrouwen in hun omgeving – zich begint af te tekenen, die zich niet willen conformeren aan de traditioneel aan hen toebedachte rol. Vaak blijkt daarbij dat de man zich bewust distantieert van de traditioneel aan zijn geslacht toegeschreven carrièredrang ten gunste van de ontplooiing van zijn echtgenote en/of ten gunste van hun kinderen. Vaak wordt beweerd dat in zo'n geval de man «geëmancipeerd» is; in feite wordt bedoeld dat hij zich het emancipatiedenken heeft eigen gemaakt en op zijn eigen situatie heeft toegepast. Naast de op zichzelf belangrijk functie van deze «pioniers», is echter meer van belang dat zich bij velen het inzicht een weg baant dat maatschappelijk aanzien, macht, invloed, status, kostwinnerschap etc. niet alleen voor mannen is weggelegd, en dat zij, ongeacht of zij dit ook in de eigen werk- en leefsituatie tot uitvoering brengen, ook op het terrein waarover zij beslissingsbevoegd zijn, dit inzicht daadwerkelijk gestalte geven.

Ten slotte vroegen de leden van de fractie van de P.v.d.A. of de Regering de mening van deze leden deelt, dat er een opmerkelijk verschil bestaat tussen de in artikel 1 onder b gegeven omschrijving van het emancipatiebeleid en de omschrijving in artikel 3, eerste lid.

Het antwoord op deze vraag luidt bevestigend. In de begripsomschrijving zijn de grenzen van het begrip emancipatiebeleid omschreven; in artikel 3, eerste lid, is ten behoeve van de verplichting advies te vragen, het belangrijkste deel daaruit gelicht. De hierop volgende vraag van de leden van voornoemde fractie, namelijk of de toevoeging «specifiek» in het eerste lid van artikel 3 niet een beperking kan inhouden, zal hieronder bij het onderhavige artikel worden behandeld.

De leden van de P.v.d.A.-fractie vroegen zich af of het niet juister zou zijn aan dit artikel betreffende de taak van het adviesorgaan toe te voegen: «alsmede over de effecten van het algemeen overheidsbeleid op de positie van vrouwen».

Zij vroegen voorts het oordeel van de Regering over hun (aardige) gedachte hieraan de term «vrouweneffect-rapportage» te verbinden.

Het wil de Regering voorkomen dat de door de leden van voornoemde fractie voorgestelde toevoeging een overbodige is. Dit artikel juncto artikel 1 onder b geeft aan dat het terrein waarop de Emancipatieraad bevoegd is gevraagd dan wel ongevraagd te adviseren alle beleid omvat van de overheid met betrekking tot de emancipatie. Dit omvat zowel beleid dat specifiek dan wel mede gericht is op de bevordering van de emancipatie, alsook beleid dat gevolgen voor de emancipatie kan hebben. Met de in de nota van wijzigingen voorgestelde uitbreiding van artikel 3, eerste lid, beoogt de Regering de Emancipatieraad hechter te betrekken bij de advisering omtrent dat deel van het emancipatiebeleid dat tot opdracht heeft de integratie van de emancipatiedoelstellingen in het gehele regeringsbeleid te verzekeren. Hiermede is een opmerking van de leden van de fractie van D'66 in het algemeen gedeelte van het voorlopig verslag beantwoord.

De Regering wil gaarne als haar mening uitspreken dat de term «vrouweneffect-rapportage» in dit verband niet onaardig lijkt. Interessanter lijkt de vraag hoe dergelijke rapportages zouden moeten worden opgezet. Naar analogie van de discussie rondom de z.g. milieu-effectrapportage zou men kunnen denken dat men moet onderscheiden tussen

a. onderzoek waarmee op objectieve wijze gevolgen van gevoerd dan wel in overweging zijnd beleid voor de positie van vrouwen in kaart wordt gebracht, en

b. advisering over mogelijke beleidsmaatregelen die – voor zover deze gevolgen negatief zouden zijn – de aldus geconstateerde dan wel te voorspellen ontwikkelingen zouden kunnen corrigeren respectievelijk voorkomen.

De Regering heeft het voornemen om de Emancipatieraad te vragen haar te adviseren over de onderzoeks- en beleidsaspecten van de door de leden van bovengenoemde fractie bedoelde «vrouweneffectrapportage».

Artikel 3

De leden van de fracties van P.v.d.A., C.D.A., DS'70, V.V.D. en D'66 – de laatste twee ook reeds in een eerder gedeelte van het verslag – plaatsten kritische kanttekeningen bij de in het eerste lid van dit artikel gegeven omschrijving van de verplichting van de afzonderlijke ministers tot het vragen van advies aan de Emancipatieraad.

De leden van de P.v.d.A.-fractie vroegen onder verwijzing naar het advies van de Emancipatiecommissie op dit punt, waarom niet alle ministers bij de voorbereiding van wetsontwerpen en nota's verplicht zullen zijn over emancipatievraagstukken of -aspecten het advies van de raad in te winnen.

De leden van de C.D.A.-fractie zeiden weinig gelukkig te zijn met de omschrijving in artikel 3, eerste lid. Wordt de in de algemene beschouwing van de memorie van toelichting uitvoerig besproken wenselijkheid en taak van het onafhankelijk adviesorgaan door deze beperkende omschrijving niet grotelijks te kort gedaan, zo vroegen deze leden.

Vervolgens gaven deze leden een meer algemene formulering in overweging, namelijk om in de wet een verplichting van de Regering op te nemen om bij alle beleidsvoornemens van enige omvang de consequenties voor de emancipatie van vrouwen te vermelden. Dit dwingt bij de beleidsvoorbereiding tot het natrekken van de consequenties op dit terrein en daarover kan het advies van de Emancipatieraad worden gevraagd, zo stelden deze leden.

De leden van de V.V.D.-fractie stelden er grote problemen mee te hebben dat voor onderdelen van het regeringsbeleid die niet specifiek gericht zijn op de bevordering van de emancipatie, maar daarmee wel raakvlakken hebben, de verplichting tot het vragen van advies niet geldt. Zij achtten dit een «maas in het net» van de wet en waren er niet van overtuigd dat de onderscheiden ministers daarvan geen gebruik zouden maken; daardoor zou het emancipatiebeleid, dat toch een facetbeleid is, onvoldoende in het gehele regeringsbeleid tot uitdrukking komen, zo voegden deze leden daaraan toe.

De leden van de D'66-fractie achtten de zinsnede «specifiek gericht op» een onnodige beperking. Ook beleidsvoornemens die niet specifiek gericht zijn op de emancipatie van vrouwen kunnen daarvoor van het hoogste belang zijn, zo stelden deze leden.

Het lid van de DS'70-fractie vond de constatering in de memorie van toelichting dat ook in andere gevallen wel vaak advies zal worden gevraagd niet voldoende. Hij achtte de omschrijving in artikel 3, eerste lid, te beperkt en merkte op dat een verder gaande verplichting niet behoeft te betekenen dat de Emancipatieraad niet evengoed ongevroegde adviezen zou kunnen uitbrengen.

De Regering heeft zeer goede nota genomen van de hierboven weergegeven bezwaren van de onderscheiden fracties. Hoewel de Regering – zoals uit de memorie van toelichting kan worden opgemaakt – met artikel 3, eerste lid, reeds een ruime verplichting tot het vragen van advies aan de Emancipatieraad beoogde, spreekt de richting waarin deze opmerkingen tenderen haar wel aan. Na ampele overweging heeft zij daarom besloten in te gaan op de daarbij gegeven suggesties om op enigerlei wijze een verbreding in dit artikel aan te brengen en zij heeft een wijziging van artikel 3, eerste lid, tot stand gebracht, zoals is opgenomen in de nota van wijzigingen onder A.

Nu hierin expliciet bepaald is dat ook advies moet worden gevraagd over die belangrijke voornemens die aanzienlijke gevolgen kunnen hebben voor de positie van vrouwen en voor de rolverdeling tussen vrouwen en mannen, wordt beter recht gedaan aan het streven het emancipatiebeleid een geïntegreerd onderdeel van het algehele kabinetsbeleid te doen zijn en in het bijzonder aan de functie die het extern adviescollege daarbij kan vervullen.

Tevens – het zij ter zijde opgemerkt – is van de gelegenheid gebruik gemaakt in het eerste gedeelte van artikel 3, eerste lid, de woorden «de bevordering van» te schrappen. Bij nadere beschouwing leken deze woorden ten opzichte van de term «gericht op» een taalkundig minder fraaie en ook onnodige herhaling in te houden.

Daarnaast vroegen de leden van de P.v.d.A.-fractie een nadere toelichting op de in het tweede lid van dit artikel geregelde uitzondering op de verplichting advies te vragen. Zij vroegen of er nog andere dan de reden «spoedeisend» aangegeven zouden kunnen worden.

Bij de redactie van dit artikellid is, zoals de memorie van toelichting reeds aangeeft, alleen gedacht aan de regeling van een bepaald onderwerp, die dermate spoedeisend is, dat het eerst inwinnen van advies de zin van de regeling zou frustreren. Nadere overweging naar aanleiding van deze vraag van de leden van de fractie van de P.v.d.A. leverde nog de voorbeelden op dat het zeer wel denkbaar is dat een minister afziet van een adviesaanvraag indien het een voornemen betreft waarbij die minister geen enkele beleidsruimte heeft; men denke hierbij aan de uitvoering van uitspraken van de rechter, waarbij de Staat een gebod wordt opgelegd; eventueel zou men ook nog kunnen denken aan voornemens, die direct voortkomen uit rechtstreeks werkende bepalingen in een verdrag.

Naar de mening van de hier aan het woord zijnde leden zou de Emancipatieraad een bezwaarschrift moeten kunnen indienen wanneer de betreffende

minister hem in kennis heeft gesteld van het maken van een uitzondering op de verplichting advies te vragen.

Zoals hierboven is uiteengezet, dienen voor het maken van een uitzondering zeer zwaarwegende redenen te zijn: of wel de mogelijkheid ontbreekt ten enenmale om in de reeds vastliggende procedures tijdsruimte voor advisering door de Emancipatieraad te scheppen (men denke bij voorbeeld aan het opstellen van de rijksbegroting) of wel het heeft geen enkele zin om een minister te adviseren, aangezien deze op dat beleidsterrein over geen enkele vrijheid beschikt. In dergelijke situaties valt moeilijk in te zien welk nuttig effect een bezwaarschrift zou kunnen hebben; immers het gaat hier om gevallen waarin voor het vragen van advies geen plaats is. Naast enkele andere overwegingen is dit het belangrijkste bezwaar tegen de boven weergegeven suggestie van de leden van de P.v.d.A.-fractie.

Een aanmerkelijk betere waarborg tegen een lichtvaardig omspringen met de verplichting advies te vragen ligt besloten in de te allen tijde geldende verplichting de Emancipatieraad in te lichten over de redenen waarom naar het oordeel van de eerst-verantwoordelijke minister de omstandigheden zich verzetten tegen het vragen van advies. Hierdoor is de raad in de gelegenheid het oordeel van die minister te toetsen. Daarnaast staat het de Emancipatieraad uiteraard altijd vrij uit eigen beweging een advies uit te brengen over deze materie. Ten overvloede: het parlement is bij uitstek geschikt om erop toe te zien of bij de onderwerpen, die daar behandeld worden, inderdaad is voldaan aan het bepaalde in deze wet, indien het onderwerp zich daartoe leent.

De leden van de C.D.A.-fractie gaven te kennen dat de tekst bij hen nog meer vragen had opgeroepen waarop zij graag een antwoord kregen. Zij merkten ten eerste op, dat de «belangrijke voornemens», waarvan in dit artikel sprake is, slechts summier zijn uitgewerkt op blz. 8 van de memorie van toelichting. Wat moet worden verstaan onder «concrete maatregelen welke een minister voornemens is te treffen of te bevorderen»? In welke gevallen is er sprake van een concrete maatregel en in welke fase spreekt men van een voornemen? De hier aan het woord zijnde leden vroegen om een uitgewerkte richtlijn hierover.

De desbetreffende passage in de memorie van toelichting luidt als volgt: Onder «voornemen» is in dit verband te verstaan: concrete maatregelen, welke een minister voornemens is te treffen of te bevorderen, alsook beleidsnota's en discussienota's die beogen een discussie op gang te brengen over de vraag in hoeverre een in zo'n nota uitgestippeld beleid gewenst is en zo ja, welke maatregelen in dat verband te verkiezen zijn». Het begrip «voornemen» omvat dus zowel concrete maatregelen, als mogelijk denkbare maatregelen op een bepaald terrein waaromtrent de minister nog geen beslissing heeft genomen. Onder concrete maatregelen zijn in dit verband te verstaan de maatregelen waarvan het doel en de inhoud binnen het departement reeds min of meer vaststaan; men denke hierbij als uiterste aan een wetsontwerp, dat vóór de aanbieding aan de Raad van State aan de Emancipatieraad wordt voorgelegd. De overige onderdelen van het begrip voornemen betreffen de fase, die aanmerkelijk vroeger ligt in de beleidsvoorbereiding; het gaat hierbij met name om vraagstukken waaromtrent de minister nog geen keuze heeft gedaan. Voor een voorbeeld hiervan kan men terugdenken aan het in 1975 in aansluiting op de aanvaarding van het Wereldactieplan van de Verenigde Naties in Mexico aan de Emancipatiecommissie gevraagde advies over het in de Troonrede aangekondigde voornemen een vijfjarenplan voor de emancipatie op te stellen (het bedoelde advies is in maart 1976 onder de titel «Aanzet voor een vijfjarenplan» verschenen).

Ook de in februari 1975 aan de Emancipatiecommissie gerichte adviesaanvraag van Minister Van Doorn over de oprichting van een Instituut voor Emancipatievraagstukken droeg een dergelijk open karakter.

In een dergelijk beginstadium van beleidsvoorbereiding is nog lang geen sprake van concrete maatregelen, het gaat hier meer om algemene lijnen van beleid. Men mag verwachten, dat aan de Emancipatieraad relatief vaak in een dergelijk beginstadium gevraagd zal worden over de te kiezen beleidslijn te adviseren. Immers op verscheidene terreinen van het overheidsbeleid verkeert de ontwikkeling van het emancipatiebeleid in een relatief pril stadium.

Met betrekking tot de tekst in het wetsontwerp vroegen de leden van de fractie van het C.D.A. zich af wie bepaalt of een voornemen inderdaad specifiek gericht is op de emancipatie van de vrouw. Denkt de Regering hier aan de coördinerend Staatssecretaris, de Directie Coördinatie Emancipatiebeleid van CRM of de Interdepartementale Coördinatiecommissie Emancipatiebeleid, zo vroegen deze leden.

Het eerste lid van artikel 3 legt een verplichting om advies te vragen op aan «de minister die het als eerst-verantwoordelijke aangaat». Het is dan ook aan deze minister om te beslissen of het in een concreet geval al of niet gaat om een voornemen als omschreven in dit artikellid. In laatste instantie kan deze beslissing getoetst worden door de volksvertegenwoordiging. Maar daarnaast – en meestal ook daarvóór – vindt er ook in het krachtenspel binnen de overheid een oordeelsvorming plaats; in de onderlinge relatie tussen de betrokken personen en instanties (waarbij uiteraard de Emancipatieraad een belangrijke rol vervult) groeit op een gegeven moment een algemeen aanvaarde mening of een bepaald voornemen voldoet aan de omschrijving van artikel 3, eerste lid, en aangenomen mag worden dat de eerst-verantwoordelijke minister bij de bovenbedoelde beslissing met die mening terdege rekening zal houden.

De leden van de C.D.A.-fractie noemden nog enige beleidsnota's die niet specifiek gericht zijn op de emancipatie, maar wel ver strekkende gevolgen daarvoor hebben en vroegen daarbij of de (oude) tekst van artikel 3 niet de mogelijkheid van een ruime onttrekking aan de verplichting tot het vragen zou geven.

Het lijkt niet dienstig nu deze vraag met betrekking tot de gegeven voorbeelden te gaan beantwoorden, aangezien zaken zoals de door de leden van deze fractie genoemde beleidsvoornemens volgens de bedoeling van de Regering zeker voor advisering door de Emancipatieraad in aanmerking komen. De nieuwe tekst van artikel 3, eerste lid, sluit alle twijfel daaromtrent uit.

Vervolgens vroegen de hier aan het woord zijnde leden wat zij moeten verstaan onder de omstandigheden op grond waarvan wordt afgezien van een verplichte adviesaanvraag. Is het mogelijk dat voor deze omstandigheden dezelfde criteria worden aangehouden als voor het ingevolge de Wet Openbaarheid van Bestuur niet verlenen van informatie door de overheid; indien het antwoord bevestigend was, zouden deze leden met de tekst instemmen.

In antwoord op de op één na laatste vraag onder dit hoofdstuk van de leden van de P.v.d.A.-fractie is hiervoor reeds veel aandacht besteed aan de omstandigheden, welke zich zouden kunnen verzetten tegen het voldoen aan de verplichting om advies te vragen. Daaruit blijkt dat hierbij niet is gedacht aan de criteria voor openbaarheid, als hier bedoeld door de leden van de C.D.A.-fractie. Geheimhouding dient in dezen niet in alle gevallen een verontschuldiging te zijn; het kan immers zeer zinvol zijn over een niet-openbaar te maken voornemen advies in te winnen. Het bepaalde in artikel 3, vierde lid, geeft voor dergelijke gevallen een aparte regeling. Overigens zou strikte toepassing van de criteria van de Wet Openbaarheid van Bestuur op artikel 3, tweede lid, van het wetsontwerp met zich mee brengen, dat over wetsontwerpen nimmer advies behoeft te worden gevraagd, aangezien wetsontwerpen pas openbaar worden op het moment dat het desbetreffende nader rapport aan H.M. de Koningin is uitgebracht.

Tot slot vroegen de leden van de C.D.A.-fractie: Kan de raad in een geval, dat een minister afziet van een verplichte adviesaanvraag, eigener beweging een advies uitbrengen en hoe wordt zo'n advies in dat geval ontvangen?

Inderdaad kan de Emancipatieraad op grond van artikel 2, met toepassing van artikel 8, derde lid, uit eigen beweging een advies uitbrengen; aangenomen mag worden dat zo'n advies met gejuich ontvangen wordt.

Het lid van de G.P.V.-fractie vroeg een nadere toelichting op het bepaalde in het vijfde lid van artikel 3. Moet de Emancipatieraad indirect gaan fungeren als druk- c.q. stuurmiddel voor een provinciaal of gemeentelijk emancipatiebeleid, zo vroeg het lid van de fractie van het G.P.V. zich af. Ook bij het lid van de DS'70-fractie waren vragen gerezen met betrekking tot dit artikel-lid: bij hem was de vraag gerezen of er niet een regeling kan komen voor de contacten met en vooral het adviseren aan lagere overheden; het lid van de fractie van DS'70 vervolgde dat zo'n regeling gevolgen zou moeten hebben voor de deskundigheid van de leden van de raad en wellicht voor de medewerkers van het bureau.

Zoals uit de artikelsgewijze toelichting blijkt, geeft deze bepaling niet aan, dat de Emancipatieraad een adviserende taak zou hebben ten opzichte van andere overheden dan de rijksoverheid: de raad is een adviescollege van de Regering. Naarmate echter meer beleid door de rijksoverheid wordt gedecentraliseerd, groeit de wenselijkheid van (verticale) samenhang tussen de gedecentraliseerde voorzieningen en de voorzieningen waarvoor de verantwoordelijkheid op rijksniveau is gebleven. De strekking van het vijfde lid van artikel 3 is dat de Emancipatieraad aandacht schenkt in zijn taakuitoefening aan de wijze waarop het emancipatiebeleid der lagere overheden gestalte krijgt. Met name sinds de inwerkingtreding van de Tijdelijke rijksbijdrageregeling ter stimulering van emancipatie-activiteiten is het gewenst dat de Emancipatieraad kennis heeft van het emancipatiebeleid, dat door de lagere overheden wordt gevoerd, ten einde met name in de advisering te waken tegen een verbroekeling van beleid, of een mogelijk tegengestelde koers van het beleid, dat op de verschillende overheidsniveaus wordt gevoerd. Dit aspect wordt vooralsnog overigens niet beschouwd als een problematiek ten aanzien waarvan *deskundigheid* binnen de raad gewenst zal zijn, maar eerder als een gegeven, ten aanzien waarvan *kennis en informatie* binnen de raad aanwezig moet zijn.

Ten slotte vroeg het lid van de DS'70-fractie of het geen aanbeveling zou verdienen om in de Emancipatieraad naast onafhankelijke deskundigen ook representanten van maatschappelijke organisaties op te nemen. Zou hierdoor niet bevorderd kunnen worden dat de adviezen van de raad hechter wortelen in datgene wat leeft binnen de samenleving, zo vroeg dit lid zich af.

Zoals in de memorie van toelichting is uiteengezet acht de Regering het van groot belang dat de Emancipatieraad bij de opstelling van zijn adviezen de resultaten van het denken over emancipatievraagstukken binnen allerlei maatschappelijke groeperingen en instituties betreft. Met name in de commissie waarin de adviezen van de Raad (kunnen) worden voorbereid zal hiervoor ruimte zijn, o.a. doordat daaraan kan worden deelgenomen door personen uit kringen van organisaties die zich op het door de desbetreffende commissie te behandelen terrein bewegen. Voorts mag men verwachten dat ook de leden van de raad zelf een rijk geschakeerde maatschappelijke ervaring met zich mee zullen brengen. De Regering is echter van mening dat het *opnemen van leden die namens de door hen vertegenwoordigde organisaties moeten kunnen spreken*, het proces van adviesvoorbereiding zowel qua tijdsbeslag als uit oogpunt van vrije meningsvorming te veel zal belasten. Ook uit meer principiële overwegingen – hiervoor zij verwezen naar de beschouwing in het algemene gedeelte van deze memorie – moet de vraag van het lid van bovengenoemde fractie ontkennend worden beantwoord.

Artikel 4

De leden van de P.v.d.A.-fractie vroegen zich af welke de overwegingen van de Regering zijn om te kiezen voor samenstelling van de raad uit emancipatiedeskundigen in plaats van uit vertegenwoordigers van op het gebied van de vrouwenemancipatie werkzame organisaties.

Naast het in de memorie van toelichting gestelde ter zake van de aan het adviesorgaan toegedachte taak, kan ter aanvulling nog gewezen worden op het volgende.

Er mag van worden uitgegaan dat de in de raad te benoemen emancipatiedeskundigen deels hun kennis, inzicht en ervaring op dit gebied zullen hebben opgedaan of nog opdoen door deelname aan de activiteiten van vrouwenorganisaties en emancipatiegroeperingen. Het benoemen van *formele vertegenwoordigers* zou echter de slagvaardigheid van het adviescollege te zeer aantasten.

De leden van de verschillende fracties stelden vragen over de honorering en rechtsposities van de leden van de Emancipatieraad. De leden van de fracties van de P.v.d.A. en het C.D.A. brachten dit in verband met de te stellen eisen met betrekking tot de mate waarin de leden beschikbaar moeten kunnen zijn. De leden van de C.D.A.-fractie achtten een goede regeling nodig om leden met dezelfde deskundigheid, die de Emancipatiecommissie kenmerkte, te kunnen aantrekken. Deze leden en de leden van de V.V.D.-fractie achtten een aanvulling ter zake in het wetsontwerp gewenst.

Het lid van de fractie van DS'70 vroeg in dit verband bijzondere aandacht voor mogelijke rechtspositionele verschillen tussen leden die wel en leden die geen functie elders hebben.

De leden van de fracties van de P.v.d.A. en van de V.V.D. brachten in dit verband naar voren dat naar hun mening de voorzitter (en de vice-voorzitter) gevraagd moet worden meer tijd dan de andere leden van de Emancipatieraad ter beschikking te stellen; de leden van de laatstgenoemde fractie verwezen daarbij naar de argumenten, die de Emancipatiecommissie voor een min of meer «volledige» functie heeft aangevoerd.

Het is bij de externe adviesorganen van de overheid gebruikelijk dat de honorering op basis van het Vacatiegeldenbesluit 1970 geschiedt in de vorm van vacatiegeld of een vaste vergoeding «in stede van vacatiegeld». Bij de opstelling van het wetsontwerp is ervan uitgegaan dat aan de leden een vaste vergoeding wordt toegekend, die is gebaseerd op het bruto-salaris volgens schaal 150. De formalisering hiervan moet nog plaatsvinden.

Het spreekt welhaast vanzelf dat gepoogd zal worden een voorzitter aan te trekken, die in staat is meer dan twee dagen per week beschikbaar te zijn; de wensen van de sollicitanten zullen hierbij echter eveneens van gewicht zijn. Voorzitter en leden hebben geen volledig geregelde rechtspositie; de ambtelijke rechtspositieregels zijn op de leden van een onafhankelijk adviescollege immers moeilijk toepasbaar, aangezien een bepaalde vorm van hiërarchie de hoeksteen is van deze regels. Een enkel voorbeeld moge dit verduidelijken: welke ambtelijke chef is eerste beoordelaar van de voorzitter? En zouden de regels betreffende de vrijheid van meningsuiting voor ambtenaren onverkort op de leden van de raad van toepassing moeten zijn? Of: zouden de leden in vaste of in tijdelijke dienst van het departement moeten worden genomen? Overwegingen van dergelijke praktische aard, maar nog meer principiële overwegingen in verband met de zo onafhankelijk mogelijke positie van het adviescollege wegen zwaarder dan de – ontegenzeggelijk aanwezige – nadelen van het ontbreken van een vaste rechtspositie voor de leden. Met betrekking tot de vraag of het vacatiegeld in deze wet moet worden geregeld, moge worden verwezen naar de uitvoerige gedachtenwisseling, die over dit onderwerp is gevoerd bij de schriftelijke voorbereiding van de behandeling door de Tweede Kamer van de Wet op de raad voor het jeugdbeleid (Kamerstukken II, 14 476).

Inderdaad kunnen hierdoor verschillen in rechtspositie ontstaan tussen leden onderling: de rechtspositie van een lid dat naast zijn raadslidmaatschap geen ander loondienstverband heeft, steekt ongunstig af bij de rechtspositie van een lid, dat met zijn werkgever een verlofregeling is overeengekomen met behoud van salaris terwijl de honorering in verband met het raadslidmaatschap ter compensatie door het departement wordt overgemaakt op de rekening van die werkgever.

De leden van de P.v.d.A.-fractie vroegen vervolgens om welke reden de Regering het advies van de Emancipatiecommissie niet heeft gevolgd wat betreft het inwinnen van advies van een benoemingscollege.

Een dergelijke reden kan niet gegeven worden, omdat reeds in den beginnen is besloten dit advies grotendeels te volgen. In de brief waarbij het wetsontwerp ter kennis werd gebracht van de Emancipatiecommissie is onder meer gesteld dat gaarne van deze suggestie gebruik gemaakt zal worden door in de in te stellen sollicitatiecommissie een lid van de Emancipatiecommissie op te nemen.

Het ligt in het voornemen de sollicitatieprocedures voor voorzitter en leden nog deze zomer een aanvang te doen nemen. Daarbij zal ernaar worden gestreefd de voorzitter met voorrang te selecteren opdat ook zij van de sollicitatiecommissie deel kan uitmaken.

Aangenomen wordt dat met het bovenstaande reeds genoegzaam is ingegaan op de opmerkingen die de leden van de C.D.A.-fractie maakten over een benoemingscollege.

Tot slot was het de leden van de P.v.d.A.-fractie opgevallen dat niet wordt gesproken over kwaliteitseisen voor de Emancipatieraad als geheel; deelt de Regering hun mening dat niet alleen deskundigheid hierin een rol dient te spelen, zo vroegen deze leden. Inderdaad dient niet uitsluitend deskundigheid een rol te spelen; de persoonlijke ervaring en betrokkenheid bij de emancipatiebeweging is evenzeer van belang.

Daarnaast vroegen deze leden naar de criteria aan de hand waarvan de selectie zal plaatsvinden, en de wijze waarop deze zullen worden gehanteerd, alsmede hoe de spreiding over de geestelijke en maatschappelijke stromingen in ons land gezien moet worden in het licht van de gevraagde deskundigheid.

De leden van de C.D.A.-fractie konden instemmen met de te stellen eisen van deskundigheid en vertegenwoordiging van geestelijke en maatschappelijke stromingen in ons land. Ook het lid van de DS'70-fractie bracht naar voren, dat naast deskundigheid en spreiding van vakkennis annex beroepsachtergrond, in ieder geval ten minste rekening moet worden gehouden met een zeker evenwicht in de spreiding naar denominatie, levensbeschouwing, politieke herkomst e.d. om wille van een breed – maatschappelijk – draagvlak. Dit laatste is uiteraard ook realiseerbaar zonder dat van formele last of ruggespraak sprake is, zo voegde dit lid toe.

In het vierde lid van artikel 4 is bepaald, dat naast het algemeen geldende vereiste van deskundigheid en praktijkervaring bij de benoeming rekening moet worden gehouden met de geestelijke en maatschappelijke stromingen, zoals die in Nederland aanwezig zijn. Indien men ertoe zou overgaan om daarnaast méér spreidingscriteria *in het wetsontwerp* op te nemen, wordt de selectie welhaast onuitvoerbaar. In het geval van een zeer groot aantal sollicitanten – hetgeen bepaald niet uitgesloten moet worden geacht – dreigt het gevaar dat de selectie, indien er tevens moet worden gelet op een groot aantal spreidingscriteria, eerder op grond van een computeruitdraai tot stand komt dan op basis van persoonlijke eigenschappen van de sollicitanten. De thans in het wetsontwerp neergelegde criteria kunnen als een voldoende waarborg tegen een eenzijdige samenstelling worden be-

schouwd, terwijl zal worden gepoogd bij de selectie min of meer te werk te gaan overeenkomstig de procedure die gevolgd is bij de selectie van de leden van de Raad voor het Jeugdbeleid. Aan de hand van spreiding naar beroepsachtergrond, religie, politieke voorkeur, geslacht en regio werd die raad zo evenwichtig mogelijk uit deskundigen samengesteld.

De leden van de C.D.A.-fractie maakten er melding van dat de gedachte om naast de Emancipatieraad een Emancipatieplatform in te stellen hen niet aansprak vanwege de taakverwarring en fricties tussen het advies- en het schaduwcollege die dit zou oproepen.

De Regering deelt deze bezwaren en is met name bevreesd dat een dergelijk schaduwcollege de onafhankelijke advisering door de Emancipatieraad zal uithollen. Hierbij kan worden opgemerkt dat in het algemene gedeelte van deze memorie reeds uitgebreid op de gedachte van een platform in relatie tot de Emancipatieraad is ingegaan. Het bezwaar van de verwarring van taken kan worden beschouwd als een ondersteuning van en aanvulling op dit eerdere betoog.

De leden van de V.V.D.-fractie brachten in dit verband naar voren dat zij de omschrijving in het derde lid van de in aanmerking komende personen betrekkelijk ruim vonden. Zij vroegen of er nog onverenigbare functies zouden zijn.

De enige echte onverenigbare functie is die der ambtenaren, tot wier functie behoort het adviseren van de minister onder wie zij ressorteren, over het emancipatiebeleid. Daarnaast bestaat het voornemen niet over te gaan tot het benoemen van leden van het parlement; voor zover nodig moge ter adstructie worden verwezen naar de Aanwijzingen inzake Adviesorganen (Stcrt. 1978, nr. 215, blz. 9, linker kolom) alsmede naar de discussie over het benoemen van kamerleden in adviescolleges van de Regering, die bij de behandeling van de Wet op de raad voor het jeugdbeleid is gevoerd.

Artikel 5

De leden van de V.V.D.-fractie vroegen of het bepaalde in het tweede lid inhoudt, dat degene die tussentijds wordt benoemd, nog voor een nieuwe periode en een herbenoeming in aanmerking kan komen.

De tekst van het tweede lid kan niet anders worden uitgelegd, dan dat een tussentijds benoemd lid aftreedt op het ogenblik waarop degene in wiens plaats hij of zij is benoemd, had moeten aftreden, en dat vervolgens nog slechts herbenoeming voor ten hoogste vier jaren mogelijk is.

Artikel 7

De leden van de P.v.d.A.-fractie vroegen of de door de Emancipatieraad in te stellen commissies ten behoeve van de vervulling van zijn taak bedoeld zijn als permanente of als ad hoc-commissies, alsmede welke selectiecriteria gelden voor «anderen dan leden van de raad».

Aangezien hier gesproken wordt over interne zaken, waarin de raad competent behoort te zijn, moet een antwoord hier achterwege blijven. Aangenomen mag worden dat de Emancipatieraad hierbij deskundig en zorgvuldig zal te werk gaan.

Vervolgens vroegen deze leden of het gestelde in artikel 7, tweede lid, betekent dat ambtenaren niet zullen behoren tot de leden van de raad. Waarom is hier afgeweken van het advies van de Emancipatiecommissie, zo wilden deze leden weten.

Het antwoord op de eerste vraag luidt bevestigend, in die zin dat ambtenaren tot wier functie het behoort het adviseren van de minister onder wie zij ressorteren over het emancipatiebeleid, geen lid van de raad kunnen zijn. Anders gezegd, aan de raad zullen geen ambtelijke vertegenwoordigers van de diverse departementen worden toegevoegd.

De Regering heeft de argumenten die de Emancipatiecommissie ertoe bewogen hebben wel te kiezen voor het toevoegen van ambtelijke vertegenwoordigers aandachtig bestudeerd maar heeft toch gemeend de tegenargumenten zwaarder te moeten laten wegen.

Nu alle departementen inmiddels – blijkens de samenstelling van de Interdepartementale Coördinatiecommissie Emancipatiebeleid – bij het emancipatiebeleid betrokken zijn, zou het toevoegen van ambtelijke vertegenwoordigers aan de Emancipatieraad betekenen dat er meer ambtelijke adviseurs dan stemhebbende leden aan de vergaderingen van de raad zouden deelnemen. Daarnaast is het volgende overwogen: in de praktijk is bij de Emancipatiecommissie gebleken dat zeker in de beginperiode de aanwezigheid van departementale vertegenwoordigers veel nut had, maar nu de verschillende departementale structuren meer uitgebouwd zijn, bestaat aan een voortzetting daarvan minder behoefte.

De leden van de C.D.A.-fractie vroegen zich af of deelname van ambtenaren aan de commissies van de Emancipatieraad voldoende zal zijn om een continue stroom van informatie van de Regering naar de raad te realiseren. Zij vroegen de Regering of zij gestalte kan geven aan het idee dit recht op informatie te realiseren en overwogen daartoe met name de volgende twee mogelijkheden: ten eerste het benoemen van een vaste aanspreekbare ambtenaar per departement, gekoppeld aan de desbetreffende intracommissie, en ten tweede het houden van regelmatig overleg tussen de coördinerend staatssecretaris en de raad.

Ook de leden van de V.V.D.-fractie vroegen – zij het onder artikel 8 – of het niet nuttig zou zijn te komen tot één vaste ambtelijke ingang per departement, om te voorkomen dat voor elk «contact met de raad met verschillende ambtenaren de toestemming van de minister nodig zou zijn, hetgeen vertragend zou kunnen werken.

Het formele recht op informatie uit de ambtelijke en politieke keuken dat toekomt aan de leden van een adviesorgaan is in beginsel geen ander dan het recht op informatie van de individuele burgers zoals dat is gewaarborgd in de Wet Openbaarheid van Bestuur. Dat neemt niet weg dat de Regering zich ten volle realiseert dat informatie-uitwisseling tussen de betrokken departementen en het adviesorgaan onmisbaar is om het proces van advisering aan zijn doel te laten beantwoorden. Daarom zal er in de toekomst regelmatig overleg plaatsvinden tussen de coördinerend bewindspersoon voor het emancipatiebeleid en (een delegatie uit) de Emancipatieraad en tussen de secretaris van de Emancipatieraad en het Hoofd van de Directie Coördinatie Emancipatiebeleid van dit departement in zijn rol van voorzitter van de Interdepartementale Coördinatiecommissie Emancipatiebeleid.

Het speciaal in het kader van de Emancipatieraad benoemen van één ambtenaar per departement lijkt overbodig, zowel omdat op alle departementen dergelijke ambtenaren reeds als zodanig functioneren, alsook omdat – zeker naarmate de vertrouwdheid tussen de raad en haar bureau enerzijds en de zich op het terrein van de emancipatie bewegende ambtenaren anderzijds zal toenemen – meer ambtenaren dan alleen de zoëven genoemde, zich in dit verband met het epitheton «aanspreekbaar» zullen mogen sieren.

Ten slotte vernamen de leden van de C.D.A.-fractie gaarne of de Emancipatieraad op grond van de Wet AROB in beroep kan gaan tegen de beslissing van een minister geen toestemming te verlenen aan één van zijn ambtenaren om deel te nemen in een commissie.

Onder aantekening dat het beslissend oordeel hieromtrent bij de rechter berust, lijkt het voorshands dat een dergelijk beroep niet ontvankelijk zal zijn, aangezien een dergelijke beslissing niet is gericht op enig *rechtsgevolg*.

De leden van de V.V.D.-fractie onderschreven de mogelijkheid tot het instellen van commissies. Toch bleven er voor hen voor wat betreft de opzet van deze commissies nog wel wat vraagpunten over. De vragen die zij vervolgens stelden worden behoudens de eerste, bevestigend beantwoord.

Artikel 8

De leden van de C.D.A.-fractie waren van mening dat ter wille van een vruchtbare samenwerking met de in dit artikel genoemde andere colleges er vaste lijnen zouden moeten lopen vanuit de Emancipatieraad naar deze instanties, bij voorkeur doordat per instelling een ambtenaar met emancipatie-aangelegenheden zou worden belast.

De diversiteit van de in dit artikel bedoelde adviesorganen, onderzoeksinstellingen en onderdelen van het bestuurlijk apparaat en particuliere instituties en groeperingen, maken de suggestie van de leden van bovengenoemde fractie moeilijk uitvoerbaar. Het valt ook te betwijfelen of de wetgever deuren moet gaan openen die hetzij reeds openstaan, hetzij door een eenvoudige handeling, zoals het schrijven van een brief of het voeren van een telefoongesprek zijn te openen.

De Regering vertrouwt erop dat moeilijkheden die de raad op het bureau van de raad onverhoopt zou ondervinden bij het leggen van de hier bedoelde contacten te harer kennis zullen worden gebracht, zodat van geval tot geval bezien kan worden welke stappen noodzakelijk en mogelijk zijn.

De leden van de fractie van de V.V.D. maakten uit de omschrijving van dit artikel, eerste en tweede lid, op dat het niet in de bedoeling ligt dat de raad zelf een onderzoekslichaam opzet, maar dat de raad zich daartoe zal moeten wenden tot andere overheidsorganen. Kan de raad zich ook wenden tot andere wetenschappelijke instituten, zijnde niet-overheidsorganen, en wanneer voor de adviezen berekeningen nodig zijn, kan dan bij voorbeeld het Centraal Planbureau deze uitvoeren, zo vroegen deze leden. En welke garanties zijn er dat de in artikel 8, tweede lid, genoemde instanties de raad op tijd de juiste informatie verschaffen, zo vroegen deze leden verder.

De eerste vraag van deze leden moet bevestigend worden beantwoord. Voor zover het budget van de raad niet toereikend zal zijn om metterdaad onderzoeksopdrachten aan wetenschappelijke instituten te geven kan de raad de voor de financiering van het betrokken onderzoeksinstituut verantwoordelijke departement adviseren mede ten behoeve van de adviesarbeid van de raad bepaalde onderzoeksopdrachten uit te zetten. Zulks geldt ook voor de onderzoeksinstellingen binnen de overheidsfeer waaronder het Centraal Planbureau.

In antwoord op de derde vraag van voornoemde leden moet worden opgemerkt dat garanties voor een juiste en tijdige informatietoevering aan de raad formeel gesproken niet kunnen worden gegeven maar dat de Regering er zeer zeker op zal moeten toezien dat optimaal uitvoering daaraan wordt gegeven.

Ten slotte merkten de leden van de D'66-fractie bij dit artikel op, dat gezien de omvangrijke en zware taak van de raad, de Regering zich naar hun oordeel al te gereserveerd opstelt ten aanzien van de ondersteuning van de raad.

In artikel 8, tweede lid, en artikel 9, vijfde lid, zou de overheid zich garant kunnen stellen voor het verstrekken van alle relevante informatie aan haar bureau. Voor wat betreft de in artikel 8, tweede lid, genoemde instanties is in

het bovenstaande al op de vraag opgeworpen door de leden van deze fractie, ingegaan. Aangezien het wetsontwerp geen vijfde lid van artikel 9 rijk is moet het antwoord op dat deel van de vraag van de leden van D'66-fractie helaas achterwege blijven.

De leden van bovengenoemde fractie merkten vervolgens in dit verband nog op dat voor het aantal vacatures van het bureau van de raad een minimum zou kunnen worden vastgesteld. De Regering is ervan overtuigd dat de leden van deze fractie niet bedoeld hebben, dat een minimum aantal formatieplaatsen van het bureau permanent onbezet moeten blijven. Voor wat betreft de voornemens om te komen tot een spoedige opvulling van *alle* vacatures, zij verwezen naar het hieronder gestelde.

Artikel 9

De leden van de fracties van de P.v.d.A., de V.V.D. en D'66 (reeds in het algemeen gedeelte) stelden een aantal vragen met betrekking tot het aantal medewerkers van het bureau en de daarvoor te scheppen formatieplaatsen; zij vroegen hieromtrent meer informatie te verschaffen. Ook vroegen de leden van de P.v.d.A.-fractie of de positie van de medewerkers zal zijn zoals nu bij de EK is geregeld en de leden van de V.V.D.-fractie vroegen voorts of meer kan worden meegedeeld over de tijd die nodig is voor het bezetten van deze formatieplaatsen.

De uiteindelijke omvang van het bureau is voorshands bepaald op 20 plaatsen; de realisering ervan zal fasegewijs plaatsvinden: in 1980 zullen 8 plaatsen worden opgevuld, in 1981, 1982 en 1983 telkenjare 4 plaatsen extra. Hierbij dient te worden aangetekend, dat nadat enige tijd ervaring is opgedaan, zal worden gezien of deze omvang inderdaad toereikend is.

De vastgestelde voorlopige personeelsformatie voor 1980 omvat 1 secretaris (schaal 148) 3,5 wetenschappelijk medewerkers (schaal 130), 1 medewerker voorlichting (schaal 103), 1 medewerker documentatie (schaal 103) en 1½ adm. medewerker (1 × schaal 45 en ½ × schaal 32).

Inmiddels is de functie-omschrijving behorend bij de bovenomschreven personeelsformatie vastgesteld. De huidige medewerkers van het secretariaat van de Emancipatiecommissie zullen één dezer dagen met voorrang op hun geschiktheid voor door hen geambieerde functies worden beoordeeld. De vervulling van de dan nog resterende vacatures zal vervolgens met spoed ter hand worden genomen. De positie van de medewerkers zal dezelfde zijn als die van de medewerkers van de Emancipatiecommissie.

De leden van de V.V.D.-fractie hadden gesignaleerd, dat de secretaris verantwoording schuldig is aan de minister en aan de Emancipatieraad. Zij wezen deze constructie af, want zij waren van mening dat de secretaris slechts aan de raad verantwoording verschuldigd zou moeten zijn.

Een dergelijke mening duidt erop, dat deze leden ervan uitgaan, dat de secretaris niet als departementsambtenaar zal worden aangesteld, maar dat hij of zij in dienst zal komen van de Emancipatieraad. Het wetsontwerp gaat daarvan niet uit, hetgeen moge blijken uit de tekst dat het bureau door de minister aan de raad wordt *toegevoegd*. Er is namelijk van uitgegaan, dat de secretaris en de overige bureaumedewerkers ambtenaren dienen te zijn in de zin van de Ambtenarenwet: zij zijn ambtenaren, tewerkgesteld bij de Emancipatieraad, maar in dienst van het Ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk. Dit doet een verantwoordelijkheidslijn van de minister naar deze ambtenaren ontstaan; dit betekent in het uiterste geval, dat de secretaris bij ernstige verzaking van zijn verplichtingen, via een met waarborgen omklede procedure, door de minister ter verantwoording kan worden geroepen. Hierbij dient te worden gedacht aan de naleving van de ter zake geldende bepalingen van het Besluit Post- en Archiefzaken Rijksadmini-

stratie 1950 en het door de secretaris gevoerde personeelsbeleid. Dat bij voorbeeld de secretaris de beoordelingsautoriteit van het bureaupersoneel zal worden, vloeit vanzelfsprekend voort uit de wettelijke bepalingen ter zake.

Ten aanzien van de overige werkzaamheden is de secretaris slechts verantwoording schuldig aan de raad. De verantwoordingsplicht van de secretaris naar het departement bestrijkt derhalve een zelfs aanmerkelijk geringer terrein dan het spreekwoordelijke topje van de ijsberg.

Vervolgens brachten de leden van de V.V.D.-fractie naar voren, dat zij er de voorkeur aan gaven, dat de voordracht ten behoeve van de benoeming van de secretaris geschiedt «in overeenstemming met de raad», in plaats van «de raad gehoord». Zij gaven vervolgens te kennen, dat de selectie van de medewerkers door de raad zou dienen te geschieden. Zij zouden graag vernemen hoe de Regering zich de benoemingsprocedure op basis van het wetsontwerp voorstelt.

Bij een vacature treedt de secretaris (of, indien het de secretaris betreft: de voorzitter) in contact met de Centrale Directie Personeelszaken en Arbeidsvoorwaarden van dit departement voor de bespreking van de arbeidsrechtelijke kant van de vervulling van de vacature en voor het plaatsen van de advertentie. De sollicitanten worden geselecteerd door de secretaris; bij de sollicitatiegesprekken zal in veel gevallen de personeelsconsulent voor de raad uit de eerdergenoemde directie aanwezig zijn ten behoeve van formele aspecten.

Na de gebruikelijke RPD-toets en de RGD-keuring maakt de secretaris (naar mag worden aangenomen na overleg met de voorzitter) de keuze, waarbij de personeelsconsulent formeel het recht van veto heeft indien hij zeer ernstige bezwaren heeft tegen de benoeming van een kandidaat. De keuze uit degenen, die solliciteren naar de functie van de secretaris zal hoogst waarschijnlijk langs een langere weg tot stand komen: verwacht mag worden dat hierbij een sollicitatiecommissie, bestaande uit de voorzitter en een ander lid van de raad en een nader aan te wijzen beleidsambtenaar van dit departement, die keuze zal maken. Bij het bovenstaande wordt nog aangetekend dat een interne vacaturepublicatie binnen dit departement zeker een onderdeel van de procedure kan zijn.

Artikel 10

De leden van de P.v.d.A.-fractie vroegen zich af van welk principe wordt uitgegaan bij het in het eerste lid bepaalde, dat de raad nadere regels stelt voor zijn werkwijze, in ieder geval betreffende de openbaarheid van zijn vergaderingen. Zij vroegen of hier bedoeld wordt dat de vergaderingen in principe openbaar zijn of juist niet.

Geen van beide is bedoeld; bedoeld is de keuze aan de raad over te laten, maar wel voor te schrijven dat de keuze in elk geval weloverwogen gemaakt moet worden. Niet ontkend zal overigens worden – zulks mede in antwoord op de desbetreffende vraag van de leden van de V.V.D.-fractie –, dat een bepaalde mate van openbaarheid meer op prijs zal worden gesteld dan een slechts in beslotenheid opererende raad. De eerstgenoemde leden hebben terecht verondersteld dat alle rapportage van de raad openbaar zal zijn volgens de regels, die de Wet Openbaarheid van Bestuur daarvoor geeft.

Artikel 16

De leden van de fractie van de V.V.D. hadden grote moeite met het bepaalde in artikel 16, op grond waarvan de verplichting voor de minister die het als eerst-verantwoordelijke aangaat advies te vragen over de in dat artikellid omschreven voornemens, later in werking kan treden; in de memorie van

toelichting is aangegeven dat het de bedoeling is dat dit artikel eerst in werking treedt wanneer de Emancipatieraad feitelijk in staat is op dergelijke adviesaanvragen te reageren, met andere woorden: wanneer alle vacatures zijn vervuld en het bureau over een adequaat aantal medewerkers kan beschikken.

De leden van de V.V.D.-fractie waren van mening, dat hierdoor duidelijk een «gat» in de advisering zou ontstaan, aangezien de EK geen adviezen meer kan uitbrengen zodra het wetsontwerp in het Staatsblad is verschenen. Wanneer op dat moment de vacatures (wordt hiermede het minimumaantal bedoeld?) niet zijn vervuld, wordt heel duidelijk niet voldaan aan een zeer belangrijk element van de wet; deze leden konden daarom niet akkoord gaan met het vaststellen van een ander tijdstip, waarop artikel 3 in werking zal treden. Zij meenden dat in plaats daarvan bij het in werking treden van de wet het minimumaantal vacatures moet zijn vervuld en het bureau de gewenste sterkte heeft. De leden van de fractie van D'66 meenden dat het in werking treden van artikel 3 afhankelijk gesteld zou moeten worden van de vervulling van het minimumaantal vacatures, als bepaald in artikel 4. De Emancipatieraad zal zo snel mogelijk met zijn taak moeten kunnen aanvangen en de bezetting van 7 vacatures moet voldoende garanties kunnen geven voor vervulling van de taak, voortvloeiend uit artikel 3, zo stelden deze leden tot besluit.

Reeds in de memorie van toelichting is gesteld dat de openbare sollicitatieprocedure niet zal wachten tot het in werking treden van de wet; het zou echter van hoogmoed getuigd hebben deze procedure een aanvang te doen nemen vóór het voorlopig verslag van de vaste Commissie voor het Emancipatiebeleid uit de Tweede Kamer. Reeds eerder is gesteld dat de hier bedoelde procedure nog deze zomer in gang zal worden gezet.

Bij nadere beschouwing van het artikel is voorstelbaar dat van het bepaalde in artikel 16 een negatieve suggestie uitgaat: niet alleen staat het vast wanneer de wet in werking treedt, maar ook is onzeker wanneer artikel 3 in werking zal treden. Bij nadere overweging is dan ook besloten dat voor de tweede volzin naast de eerste volzin geen plaats is: reeds is voorzien dat de wet op een daartoe geëigend tijdstip in werking kan treden en het is in die situatie onjuist wanneer artikel 3 niet daarbij tegelijkertijd in werking zal treden. In de bij deze memorie behorende nota van wijzigingen is de tweede volzin van artikel 16 geschrapt. Het daartoe geëigend tijdstip waarover hierboven reeds werd gesproken behoeft inderdaad niet te liggen bij het moment dat *alle* raadszetels bezet zijn; het voornemen bestaat de wet in werking te laten treden zodra 7 leden van de Emancipatieraad kunnen worden benoemd. Want – zoals de leden van de fractie van D'66 reeds terecht stelden – de Emancipatieraad moet zo snel mogelijk met zijn taak kunnen beginnen.

De Staatssecretaris van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk,
J. G. Kraaijeveld-Wouters